

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

UPA2023/54
Maajip 3-at 2023
Eqaluk Høegh

Kalaallit Nunaanni meeqqat pillugit inatsisip Kalaallit Nunaannut atuutilersinnissaanut peqqussutissatut missingiummut aamma meeqqat pilersorneqarnerat il. il. pillugu inatsisip Kalaallit Nunaannut atuutilersinnissaanut peqqussutissatut missingiummut Namminersorlutik Oqartussat akuersinissaat pillugu Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut.

(Meeqqanut, Inuusuttunut, Ilaqutariinnut Peqqissutsimullu Naalakkersuisoq)

Oqaaseqaat:

Naalakkersuisut matumuuna aalajangiiffigisassatut siunnersuummik inatsisartunut saqqummiinerannut – Inuit Ataqatigiinniit qutsavigaavut.

Naluneqanngitsutut Inatsisartut 2022-mi ukiakkut ataatsimiinneranni aalajangiiffigisassatut siunnersuut pkt. 128 – maanna sammisatsinnut assingulluinnartoq – partiinit tamarmiusunit akuersissutigineqarpoq.

Aalajangiineq pereersoq kingorna paasinarsivoq, nalimmassagassanik assigiingitsunik siumuisoqarsimasoq, taamaammallu maanna nutaamik siunnersuut inatsisartunut suliassanngorlugu saqqummiuteqqinneqarnissaa pisariaqalersimalluni.

Naak aallaqqaataaniit siunnersuut nutaamik sammeqqittussanngoralarlutigu – tunngaviusumik siunnersuutip ataatsimut isigalugu imarisaa siunertaalu pitsanngorsaataasussallu eqqarsaatigalugit ilanngussani nassuiarneqartutut suli taakkuupput: ataataanermut anaanaqataanissamullu nalunaarsueriaaseq – pineqartullu katisimappata katisimannikkaluarpataluunniit – tamakku apeqqutaatikkunnaarlugit – meerarli pisinnaatitaaffigilluinnagaa – tassalu angajoqqaaqarnissani – maanna pisariinnerusumik, eqaannerusumik – minnerunngitsumillu ullutsinnut pissutsinullu atulikkatsinnut naleqqunnerusumik – inatsisitigut aqutissiuunniarneqarpoq – tamannalu aamma angajoqqaanngorlaanuinaanngitsoq – kisiannili aamma politiini kiisalu eqqartuussivinni – taama suleriaatsinik nutarteriniarnerup kingunerisaanik – isumalluutit allanut atorneqarsinnaalissapput – soorlu suliassanut pingaarutilinnut allanut piffissaqarnerulernikkut.

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

Siunnersuutip ilaatigut aamma allanik pingaarutilinnik imaqarpoq: meeqqanut akiliutit kiisalu meeqqat pilersorneqarnerinutaaq tunngasut. Ilanngussami 1-mi nassuiarneqarpoq meeqqanut akiliutit aalajangersarneqartassasut angajoqqaat aningaasaqarnikkut atugaat apeqqutaatinneqaratik - meeqqamullu pisariaqartitaanullu pitsaanerpaaq pingaarnepaajutinneqassalluni.

Siunnersuutip – ukioq kingulleq assingusumik sammineqareersoq – manna nutaamik sammeqqinneqarnissaa matumani aamma pineqarmat – maannamut allannguutaasut pillugit Inuit ataqatigiinniit aamma oqaaseqarfigilaarusuppagut.

Danskit malittarisassaanni peqqussutigineqartussatut kissaatigineqartuni, timillu ipiutaasaartaanik cellitaanillu passussineq pillugu EU-p inatsisaani naapertuuttoqannginneranik tamanna patsiseqartoq naalakkersuisup oqaaseqaataani oqaatigaa. Naapertuutinnginnerit taakku annerusumik itinerusumilluunniit nassuiarneqanngillat.

Taamaattorli – kingullermik ukiaq oqallisigineqarneraniit maannamut allannguutaasut pillugit – ilanngussat atuarnersigut paasinarsivoq Meeqqat pillugit inatsit, atit pillugit inatsit inatsisillu assigiinngitsut allat pillugit inatsisip allanngortinneqarnera pillugu inatsit nr. 227, 15. februar 2022-meersoq matumani ilaatigut suliaassanngorteqqittariaqalernernut patsisaaqataasoq – tassa pineqartoq suli Danmarkimi atuutilersinneqarsimangimmat, taamaammallu Kalaallit Nunaanni Kunngip peqqussutaatigut atortuulersinneqarnissaat suli naapertuutigani.

Tassani naatsumik oqaatigalugu naartulersitsinerup peqqinnissaqarfimmit isumagineqarsimangitsut iluini periarfissarititaasut assigiinngitsut matumani pineqarput – tassalu matumani pineqarpiarluni ‘‘Angerlarsimaffimmi naartulersitsineq’’-mik taaneqartartoq.

Taamatuttaa aamma CPR pillugu inatsit ‘‘suaassutsimik allannguisinnaanermut’’ periarfissiisoq (suaassutsimik allannguisumik pilattartinngikkaluarluni, suaassutsimik allannguinneq) maannakkut Kalaallit Nunaannut atortuulersinneqarniarunnaartoq ilanngussani atuarneqarsinnaavoq.

Allatut oqaatigalugu angajoqqaamut pineqartumut inunnguuseralugu suaassusaanut atasumik pisinnaatitaaffiit aamma pisussaaffiit, assersuutigalugu erninnermut atatillugu sulinngiffeqartarneq pineqartillugu, atuukkunnaassasut atuarneqarsinnaavoq.

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

Tamanna pillugu Naalakkersuisut qanormita isumaqarpat? Tassami nalunngisatsitit nunatsinni suaassutsimik pilattartingikkaluarluni suaassutsimik allannguisinnaaneq inatsisitigut periarfissaareerpoq.

Taamaakkamilu Naalakkersuisut apererusunnarput qanorpiaq taama allannguniarneq paasisariaqarpa? Nunatsinni CPR aqutigalugu suaassutsimik pilatsissimangikkaluarluni allannguisinnaaneq periarfissaareersoq – piummat – ima paasisariaqarpat inatsisitigut suaassutsimik allannguisut allatuulli pisinnaatitaaffeqarnerat atuutiinnassasoq – soorlu erninermut sulingiffeqartarnermut tunngatillugu periarfissat atuutiinnarneqassasut? Imaassinnaavoq arajutsisaqarsimasugut taassumunnga tunngatillugu – tassa quppernerpaaluit minnerunngitsumillu paragrafferpassuit atuarnerni – taassumunnga tunngatillugu annerusumik nassuiaanertalimmik naammattuugaqannginnatta. Tamanna neriuppunga Naalakkersuisut ersarissumik akisinnaajumaaraat.

Taakku saniatigut – Inuit Ataqatigiinangaanniit aamma maluginiarparput peqqussutit allannguutillu pillugit tusarniaaneriit – matumanilu tusarniaanermi akissuteqaatit – ilanngussami nr 5-mi – atuarneqarsinnaanngimmata. Tamanna soorunami uggornartuaannarpoq – pingaaruteqarluinnartuusutut isigigatsigu – susassaqtut qanimut allannguniarnermi eqqugaanerpaasussat – qanoq allannguniarnermut tunngatillugu inissisimanerat soorunami inatsisiliortutut paasisimasariaqaratsigu.

Aalajangiiffigisassatut siunnersuutip pisortanut aningaasaqarnikkut allaffissornikkullu sunniutissat eqqarsaatigalugit allassimasoqarpoq siunnersuutip peqqinnissaqarfimmi sulisut, pingaartumik ernisussiortut eqqarsaatigalugit taakkununnga malittarisassat nutaat eqqunniarneqartut. Taassumunngalu tunngatillugu ernisussiortut kattuffiat tusarniaavigineqarsimanersoq – erseqqissumik allaqqanngilaq.

Taama oqaaseqarluta – tunngavilersuutigisagullu innersuussutigalugit – siunnersuut sukumiinerusumik ataatsimiitsitaliami susassaqtumi suliasanngortinneqarnissaa inassutigaarput.